

אברהם בנימין

צילום: יונתן סינדל, פלאש 90

אין חביבה מאווירת הימים שבין כסה לעשור בשוק מחנה יהודה. להמולת השוק הקבועה נוסף נופך דק של חגיגות. דוכני הפירות עמוסים בפירות שלהי הקיץ וראשית החורף, ומפתחי חנויות מתנגנים פיוטי סליחות.

רחש הרכבת הקלה והדי המולת השוק מתפוגגים כמעט לחלוטין עם הכניסה לסמטאות הצרות של שכונת מקור ברוך – זו החוצצת בין רחוב יפו לשכונת 'גאולה' – שם מתגורר רבי ישועה בן שושן (70), מחשובי המקובלים בדורנו, הידוע יותר בכינויו 'חכם ישועה'. הוא נולד בירושלים בשנת תש"ה, כנצר למשפחות מקובלים ספרדים ידועים בירושלים, והוא מקפיד שלא לישון מחוץ לירושלים למעט לצורכי מצווה. החלוקה המוכרת בין כיפות סרוגות לשחורות וההתבטאויות המכאיבות הכרוכות בה, מתאיינות בעולם פנימיות התורה. אחד מתלמידיו מספר כי בכל יום שישי בצהריים הוא מתכנס לחברותא משולשת עם המקובלים רבי דוד בצרי והרב מורגנשטרן. הוא היה מקורב לרב אלישיב ולרב אליעזר ולדנברג

ונפצע קשה. הוא היה חייל מצטיין. כשהוא הגיע הייתה לי אתו מריבה גדולה. אמרתי לו איך תעשה? זה יחידה של סיירים, אין יום ואין לילה. הוא אמר לי אל תדאג. הוא היה מבשל לעצמו, היה מתפלל, וכל זה ביחידת סיור שרובה אנשי 'השומר הצעיר'".

איך זה להיות דתי בודד בסירת שקד, בצה"ל של לפני חמישים שנה?

"מה יש לספר? זה היה צבא רגיל", משיב הרב כמתחמק. "כשאדם הולך לתכלית הזו, הוא שואף לא ללכת לדברים בטלים". על פי המסופר, הוא הקפיד לצאת לפעולות כשהוא עטור בתפילין קטנות ששופצרו לתוך חור מיוחד בין רצועות הקסדה. הרב מאשר את הדברים, תוך שהוא מנסה להוריד את ההילה הכרוכה בסיפור המופלא. "בקסדה היה מרווח שבו תפילין קטנות יכולות להיכנס. היינו יוצאים לסוירים הרבה קודם עלות השחר, הייתי מתעטף בציצית ומתעטר בתפילין בלא ברכה, וכשהיה מגיע הזמן הייתי ממשש ומברך, ואז הייתי מתפלל חלק מהתפילה, וכך הייתי נשאר". לאחר שהשתחרר משירות החובה חזר הרב לשירות בקבע, ולאחר שהשתחרר ממנו שב והתגייס, הפעם כאב לילד צעיר.

"בתקופה הזו הייתה מלחמת ההתשה, היה קשה להיות בחוץ כשהחברים מחרפים נפשם, מתמודדים יום יום עם לחץ לא פשוט, היו גם הרוגים. לא הרגשתי שאני יכול להשתחרר". במלחמת יום כיפור שירת כמפקד פלוגה, ובמהלכה נפצע קשה בעת שטיהר בונקר מצרי מדרום לתעלת סואץ. את עקבות הפציעה הקשה נושא הרב עד היום – הוא מתקשה לישון ומקדיש את לילותיו ללימוד. "הלחימה הייתה בתוך בונקר מצרי. מולי עמדו שלושה מצרים שיורים, ואני יורה. הטווח של הקנים היה כזה קרוב", הוא ממחיש בידיו ששרידי הפציעה עוד ניכרים בהן. "אני רואה את האש יוצאת מן הקנים. פגע בי כדור בכף היד, הרס את המקרן והבוכנה של הנשק, ויצא מהזרוע אחרי ש'חרש' את כל הזרוע. קיבלתי עוד כדור ברגל, וגם כדור בחזה.

"עילת העילות וסיבת הסיבות זימן לי משקפת חצי שעה קודם, שהורדתי מעל מצרי הרוג. היה יותר קל להכניס אותה לחגור, אבל משום מה קשרתי אותה עם השרוך לחגור מעל החזה. הכדור שפגע לי בחזה שבר את הציר של המשקפת, ורק אז הגיע אליי. ברוך פודה ומציל. יצאתי מהתעלה וחבשתי את עצמי ביד. חבר שלי שם לי חוסם עורקים מחוט של טלפון שדה, ואחרי כן יצאתי משטח הלחימה. משם פינו אותי לשדה התעופה פאיד ולבית החולים בילינסון".

עד היום ממשיך הרב לשמור על קשר עם חבריו ומפקדיו ליחידה המפוארת. הקשר עם אריאל שרון, שהחל עוד בצבא, הפך לכאוב לאחר עקירת חבל ימימי, ונקרע ערב גירוש יהודי גוש קטיף.

ימים סוערים

מלחמת יום הכיפורים הייתה נקודת שבר בחברה הישראלית, וממנה צמחה גם תנועת 'גוש אמונים' שהחלה במאבק ציבורי להקמת יישובים בשומרון. הקשר של משפחת בן שושן עם חבורת תלמידי הרב צבי יהודה קוק התפתח בעקבות השתתפותו של יעל בן שושן בגרעין ההתיישבות הראשון שעלה לחברון, והיותה בקבוצת הנשים שנכנסה לגור בבית הממשל הצבאי בחברון – מה שהתפתח לאבן היסוד להקמת קריית ארבע.

"בזמן שהכרתי אותה, הכרתי גם את הרב משה לוינגר עליו השלום, וייבדלו לחיים מנחם פליקס, בני קצובר, יהודה עציון ויתר החבורה. הגענו לעלייה הראשונה של גרעין אלוון מורה שהתקיימה ליד חווארה, בחטיבת שומרון, ומאז היינו בכל העליות והירידות" בסוף שנות השבעים גויס הרב בן שושן בשנית לצבא קבע כקצין בדרגת סרן, הפעם כקצין הגמ"ר (הגנה מרחבית) ביו"ש המופקד על היישובים היהודיים הצעירים וחיילי המילואים המתגוררים בהם. בראשית שנות ה־80 השתתף הרב ב'מחתרת היהודית' שבין

הייתה בידי הירדנים, אבי היה לוקח אותי כל שבת לקבר דוד המלך, ומסיים שם את התהילים. משם היינו משקיפים ומסתכלים על העיר העתיקה ולעבר מקום מקדשנו.

"הילדות שלי הייתה מלווה בכל גדולי ישראל שהיו חיים פה באזור. אתה עובר ברחוב ורואה את חכם פלוני, ואחריו חכם נוסף, ועוד חכם. היינו רואים אותם ומתמלאים ביראת ה'. ניגשים אליהם ומנשקים את ידיהם כדי להתברך. בכל הרחובות והסמטאות הללו הלכו יהודים לבושים באצטלא דרבנן, והם הראו את האווירה העצומה הזו של קדושה ושל עבודת ה' ויראת ה'. זו הייתה המציאות בשכונות הללו.

"למדתי אצל חכם בכור עליו השלום, ב'כותאב' (תלמוד תורה) שהיה בעזרת הנשים של בית הכנסת. בבית הכנסת עצמו ישב בית דין של הרב שמואל עזרן, רבי אברהם ענתבי, וחכם יוסף שלוש עליהם השלום. אנחנו יושבים בעזרה ולומדים אל"ף-בי"ת, ורואים אותם יושבים ועוסקים במלאכת שמים של חכמי ישראל.

"עיקר לימודי שלמדתי היה מפי אבי וסבי. אבי היה יושב ולומד אתי אחרי הצהריים ובערב, הייתי הולך ויושב אתו ועם סבי ולומד אתם".

בימי נעורי קירב אותי חכם דוד לניאדו עליו השלום, שהיה אחד מחסידי וצדיקי ירושלים. הוא חיבב אותי וגילה לי תעלומות חכמה. היינו יושבים בליל שבת של זמן החורף שבהם משכימים לשירת הבקשות ולאמירת תהילים משעה שתיים אחרי חצות, ומסיימים את הלימוד לקראת התפילה עם הנץ החמה".

"בסירת שקד, יוצאים לסיור עוד לפני הזריחה"

נתיב הכניסה שלו אל עולם הקבלה נפתח במקביל לילדות ירושלמית רגילה לחלוטין. הוא למד בבית הספר הממלכתי־דתי 'דוגמה' שבמרכז העיר, ולאחר מכן המשיך בתיכון דתי, ומשם ללימודי הוראה במה שהיה מכונה אז 'סמינר למורים'.

כשנה לפני מלחמת ששת הימים הוא התגייס יצה"ל, כשהוא בוחר ללכת ללא פחות מ'סירת שקד' – אחת מיחידות העילית של צה"ל באותם ימים, שהייתה עסוקה בעיקר בהגנה על גבולותיה הדרומיים של מדינת ישראל מפני הסתננות מחבלים ממצרים, מרצועת עזה ומאזור הערבה. לפני יובל שנים מספר הדתיים בצה"ל ומעמדם היה שונה לחלוטין מהמצב הנוכחי, ובפרט בלט הקושי ביחידות המיוחדות. סירת שקד הייתה יחידת סיור פרועה למדי ונטולת משמעת צבאית. באותה תקופה התבססה היחידה בעיקר על בני קיבוצים והייתה בעלת אופי חילוני מובהק, דבר שגרם לקושי גדול לשמור על אורח חיים דתי, קל וחומר כשמדובר באדם יוצא דופן.

"הלכתי באופן פשוט, להילחם מלחמות ישראל", אומר חכם ישועה. "לא ראיתי בזה משהו נפרד או סותר ללימוד הקבלה. זו הייתה כל הווייתנו. הייתי תקופה מסוימת בחיל האוויר. לא ראיתי את עצמי יושב שם בבטלה, והלכתי לסירת שקד".

על הגעתו של חכם ישועה לסירת סיפר אחד מחבריו ליחידה: "יום אחד נחת בשי"ן גימ"ל במשמר הנגב בחור בלבוש חרדי, ואמר 'באתי להתגייס'. הוא התעקש, לא אז משם וביקש לראות את המפקד. פואד (בנימין בן אליעזר), שהיה מפקד לא רשמי באופיו, אחד שמדבר עם כולם, אמר 'אללה, תכניסו אותו'. אחרי חמש דקות עם הבחור הוא אמר לנו 'גייסו אותו'.

אריה לצטר, חברו ליחידה, מתאר: "הוא נשמה טובה הבנאדם הזה. אישיות מיוחדת. היינו מגיעים לפעמים מפעילות מבצעית בשעה שתיים בלילה וצריכים לקום כבר בשעה ארבע. היינו עייפים, ממוטטים, אבל הוא הוא היה קם לפנינו ומתפלל, ולא היה מדבר אתנו לפני שהיה מדבר עם בוראו. הוא היה חזק נפשית בצורה בלתי רגילה".

פואד עצמו סיפר לפני כשנה וחצי בריאיון לאתר 'יכיר השבת', על השתלבותו של חכם ישועה ביחידה. "הוא היה לוחם אצלי

בעל 'ציץ אליעזר'. במשך שנים ארוכות היה חכם ישועה תלמיד־קרוב של הרב מרדכי אליהו זצ"ל, והשניים למדו יחד הלכה וקבלה. באופן שאפשר להקבילו אל מהות הנסתרות, מתהלך חכם ישועה בפשטות ובאנונימיות כמעט מוחלטת. הוא לא מחזיק 'חצר' של מקורבים ואינו נעזר בפמליית מלווים. כשאני ממתין לרב על ספסל העץ הכחול שבחזית ביתו, אני נזכר במימרה השנונה של ר' אברום שפירא זצ"ל שהיה אומר בחיוכו המוכר: 'בטח שיש לי חצר, היא מלאה חתולים'.

חצר הבית העתיק והקטן מאכלסת ערבוביה מרעננת של צמחים מטפסים וחבלי כביסה הנשקפים אל הגפן המשתרגת על קירות האבן. בקצה החצר בור מים ירושלמי שנסתם זה מכבר. בשעה 11:00 מופיע הרב פוסע בנחת כשהוא חוזר מתפילת שחרית. סדר היום שלו התחיל עוד בשעות החושך ונמשך לתפילת ותיקין בישיבת המקובלים. תפילה הנאמרת על פי כוונות הרש"ש, ונמשכת שעות ארוכות.

אנו נכנסים אל הבית דרך שביל צר מחופה אבן. שני חדרים גדולים, מטבחון קטנטן, וזהו. כאן גידלו הרב ואשתו את תשעת ילדיהם. עם תפאורה של ימים עברו השיחה נפתחת באופן כמעט טבעי בזיכרונות מימי הסליחות בירושלים של פעם – היסטוריה לא כל כך רחוקה, למען האמת.

ירושלים של אותיות

"כתוב שהקב"ה 'נותן פִּים דְּרָךְ'. דרכו של עולם שהאדם לא רואה דרך בתוך הים, אבל הקב"ה פותח דרכים, מאיר לעם ישראל ופותח את כל השערים כדי שמתוך האורה הזו נזכה למחילה וסליחה וכפרה", פותח חכם ישועה בקול חרישי, שנשמר כמעט לאורך כל השיחה. "ממילא כאשר יש מחילה וסליחה – אין אותו ענן שעליו כתוב 'סְפוּתָהּ בְּעָנָן... מַעְבֹּר תַּפְּלָה' – אז התפילות מתקבלות.

"לקראת הסליחות הייתה שמחה גדולה, קמים והולכים לסליחות. באופן פשוט הסליחות באות לעורר את לבנו לתשובה, להכניס אותנו לאותה נקודה של חשבון נפש. כשהיו הולכים לסליחות, היו הולכים בשמחה. הילדים, באותם קטעים שהיו שרים, כל אחד היה רוצה לזכות בקטע מסוים שאהוב עליו במיוחד".

"עוד כשהילדים שלנו כשהיו קטנים, היה הגבאי עובר וצועק 'סליחות', ודופק במקל סבא על התריסים. לא היו יכולים שלא להתעורר. הזקנים לא היו צריכים להתעורר. הם היו ערים כבר מחוצות", מוסיפה הרבנית שמקשיבה מן הצד.

איך היה לחיות בירושלים של פעם? איזו ילדות הייתה לך?

"גדלנו מתוך מלחמת השחרור", משיב הרב בנימה מהורהרת.

"הבית שלנו היה צמוד לרחוב יפו, כשהגבול סמוך ונמצא סביב. כשהיו יריות היינו שומעים את זה. בשנים שבהן העיר העתיקה

"הלכתי באופן פשוט, להילחם מלחמות ישראל. לא ראיתי בזה משהו נפרד או סותר ללימוד הקבלה. זו הייתה כל הווייתנו"

"בתקופה הזו הייתה מלחמת ההתשה, היה קשה להיות בחוץ כשהחברים מחרפים נפשם, מתמודדים יום יום עם לחץ לא פשוט, היו גם הרוגים. לא הרגשתי שאני יכול להשתחרר"

החברים הלוחמים ישועה ואריה סיני־רומני 5.1969

